

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ ЗА ТЕСТ - МЕЃУНАРОДНО ПРАВО

1. Градот Т., шест децении е погодуван од лизгање на земиштето, кое во 7-дневна серија во 2000 г. предизвика смрт на сопругот на апликантката и на 7 други лица, повреди на апликантите и други лица, како и оштетувања на куќата на апликантите и други домови. Апликантите добија алтернативно сместување и парична помош, но нивното здравје се влоши. Јавното обвинителство одби да покрене кривична истрага за смртта на сопругот на првата апликантка, сметајќи дека се работело за несреќа. Граѓанската тужба беше одбиена со образложение дека населението на Т. преку медиумите било известено за ризикот и биле преземени разумни мерки за ублажување на последиците.

Апликантите во постапката пред ЕСЧП доставија официјален документ дека не биле обезбедени пари за поправка на опремата за спречување на лизгањето на земјиштето и дека непосредно пред несреќата властите добиле серија на дојави од Државниот планински институт дека мора да се поправи опремата или да се евакуира населението.

Владата тврдеше дека лизгањето не можело да се предвиди и запре, а жителите кои се вратиле во нивните домови по првиот бран не ја почитувале наредбата за евакуација.

ЕСЧП го испитуваше предметот според членот 2 и членот 1 од Протоколот 1 кон ЕКЧП.

2. Сестрата на притвореник се обрати до ЕСЧП со тврдење дека властите не презеле неопходни мерки за заштита на животот на нејзиниот брат кој се обесил во казнена ќелија, каде што бил сместен откако нападнал стражар. Притвореникот страдал од сериозно душевно нарушување за кое добивал лекови, но не било проверувано дали навистина ги користел лековите, ниту откако се обидел да си го одземе животот со сечење на вените на рацете. Еден ден пред самоубиството тој во писмо до сестра му напишал дека не може повеќе да издржи, а барањето од неговиот адвокат за итно упатување на притвореникот на психијатриски преглед не стигнало да биде разгледано.

Сестрата на починатиот поднесе апликација според членовите 2 и 3 од ЕКЧП.

3. Апликантот беше приведен поради учество во безредие и во текот на престојот во полициската станица, наводно, бил тепан од полицајци. Тој обезбеди лекарско уверение за причинетите повреди и го приложи кон кривична пријава против непознати сторители. Јавното обвинителство не поднесе обвинителен акт бидејќи не ги доби бараните информации од МВР во врска со приведувањето на апликантот и идентитетот на полицајците кои биле на должност дента кога тој беше задржан во полициската станица. Апликантот во меѓувреме поднесе граѓанска тужба, која беше одбиена.

Апликантот во постапката пред ЕСЧП тврдеше дека бил повреден членот 3 од ЕКЧП.

Државата го оспори тврдењето и поднесе приговор, тврдејќи дека апликацијата била поднесена по истекот на 6 месеци од завршување на граѓанската постапка.

4. Обвинетиот бил осуден за трговија со дрога врз основа на следниве докази: записник за претрес на подрум каде што била пронајдена дрога; вешт наод и мислење изготвен од страна на сектор на МВР, што потврдува дека материјата во подрумот била дрога и дека

отпечатокот од прст пронајден на едно од пакувањата му припаѓал на обвинетиот. Вештачењето било направено без судска наредба во предкривична постапка и неговото доставување до јавното обвинителство значело покренување на кривична постапка против апликантот. Одбраната немала можност да го оспори вештачењето во контрадикторна постапка, а не било прифатено барање за други вештачење, ниту сведоци предложени од одбраната.

Апликантот се жали пред ЕСЧП дека со недозволување да се изведат предложените докази му е повредено правото од член 6(1) од ЕКЧП.

5. Апликантот по фактичката разделба од неговата сопруга само еднаш ја видел својата малолетна ќерка во период од 5 години поради противење од мајката. По поведување на постапката тој побара полицијата да го поништи пасошот за ќерка му, поради тоа што сопругата планирала да ја одведе во Грција. Таа ја оствари својата намера и покрај горенаведеното барање, а подоцнежната судска одлука за доделувањето на девојчето на чување и воспитување на нејзиниот татко не беше извршена.

Државата во која живееше апликантот нема конкретни правни лекови (средства) за спречување на киднапирање деца, ниту за казнување за тие дела, ниту, пак, е договорна страна на Хашката конвенција за граѓанско-правните аспекти на киднапирање деца, а, исто така, не ја спроведува Конвенцијата на ООН за правата на детето

Апликантот се жалеше на повреда на обврска на државата според член 8 од ЕКЧП.

6. Апликантот поднесе барање за развод на брак, а постапката пред надлежниот суд траеше четири години, и покрај тоа што немаше сложени фактички и правни прашања во предметот. Во текот на постапката тој сакаше да оствари контакт со неговите деца, но тоа не му беше дозволено, со образложение дека законот налага прво да заврши постапката за развод на бракот.

Апликантот се повикува на неговото право според членовите 8 и 6 од ЕКЧП.

7. Апликантите мирно протестираат поради одлуката за изградба на трговски објект на место каде што дотогаш имаше детски парк и зелени површини. Поради заграденост на теренот на кој се гради објектот, повеќето протестанти го изразуваат своето незадоволство со извикување слогани од соседниот приватен имот, во кој упаднаа против волја на сопственикот, некои се на тротоарот, а некои ја блокираат улицата. Полицијата го растури собирот без никакво образложение.

Апликантите се жалат на повреда на правото на слободно собирање (член 11 од ЕКЧП).

8. Г-ца Н. во кривична постапка за делото силување била вкрстено испрашувана од адвокат пријавен за повеќекратни сексуални напади врз неа. Иако наодите на мислењата и вештите лица ниту ги потврдиле ниту ги отфрлиле тврдењата на г-ца Н. дека била силувана, судот бил свесен дека таа е психички ранлива и склона на плачење. По провокативните прашања од адвокатот таа се расплакала (тој тврдел дека таа глуми растревоженост на

рочиштето), па сепак, судот не одредил друг начин на испрашување дури и откако таа по третпат се расплакала.

Г-ца Н. се жалела, меѓу другите нешта, на повреда на правото на почитување на приватниот живот, поради нејзината трауматизираност од вкрстеното испитување.

9. Договор за работа на јавна службеничка не беше продолжен, откако надлежниот орган на јавна власт утврди дека таа е политички активна во партија која искажала тоталитарни тенденции на индоктринирање на луѓето со нејзината идеологија. Апликантката не учествуваше во партиските насилни протести.

Законодавството на државата допушта престанок на работен однос поради членство во партија од таков вид, ако се утврди дека засегнатиот поединец учествувал во тоталитарни активности.

Апликантката се жали дека се повредени нејзините слободи на изразување и здружување од членовите 10 и 11 од ЕКЧП.

10. Неколку години по донесување на конечна и извршна пресуда, јавниот обвинител поднесе барање за заштита на законитоста, што доведе до нејзино поништување и обврска за апликантката да изврши враќање на добиеното со затезна камата. Во друг предмет против истата странка, по барање за ревизија од спротивната странка е донесена одбивачка пресуда откако во претходните степени на судско испитување исходот беше поволен за неа. Судот отстапи од преовладувачката практика во вториот предмет, но наведе релевантни и доволни причини за тоа отстапување.

Апликантката се повика на повреда на нејзиното право на сопственост во двата предмета.

11. Во еден предмет апликантите ги оспорија методите применети од вештаците од Крим-техника на МВР за утврдување присуство на траги од барут на телата и облеката на жалителите, а домашните судови ги зеа предвид тие приговори и даа опсежно и доволно образложение за нивното одбивање. Исто така, беа одбиени барањата на одбраната за да се определи ново вештачење од независни вештаци.

12. Претседател на Парламентот со примена на одредби од Закон за Парламентот и парламентарен деловник отстрани новинари од галерија над салата на Парламентот, така спречувајќи ги да известуваат за работата на тој државен орган што (според закон и во практиката) беше отворена за јавноста. Во спомнатите правни акти немаше експлицитни одредби кои на обезбедувањето му даваат право да ги отстрани акредитираните новинари од собраниската галерија. Новинарите се жалеа пред Уставниот суд (кој даде образложена одлука) и потоа се жалеа пред ЕСЧП дека применетите одредби го немале нужниот квалитет на закон, што претставува дел од условот „пропишано со закон“.

13. Во граѓанска постапка е досуден надомест на штета со три првостепени пресуди и дури во третиот циклус беше мериторно одлучено со второстепена пресуда. Странката наведе неколку предмети во кои други апелациони судови и еден совет на истиот суд одлучиле поинаку, тврдејќи дека тоа претставува преовладувачка правна практика. Апелациониот

суд во својата пресуда не наведе образложение зошто одлучил поинаку од другите судови.

Апликантот се жалеше на повреда на членовите 6 и член 1 од Протоколот кон ЕКЧП.

14. Жалителот беше судија разрешен заради наводно неадекватно постапување во еден предмет, по иницијатива на друг судија кој беше член на дисциплинскиот орган што донесе одлука без присуство на јавност. Засегнатиот судија побара поништување на одлуката. Надлежните судови го одбија неговото барање како неосновано, наведувајќи дека нејавното одлучување било воспоставена практика.

Важечкото право допушта учество на пријавувачи во постапка за разрешување.

15. Затвореник побара консултација со адвокат заради поднесување тужба за клевета против затворски чувар. Неговото барање беше испитувано од законски овластен правосуден функционер, кој не го одби формално барањето, но го оневозможи контактот на затвореникот со адвокат.

Затвореникот се жалеше дека му било повредено право според член 6 од ЕКЧП.

16. Странски криминалец е лишен од слобода заради спроведување на постапка за екстрадиција. Во неговата земја му се заканува нечовечно постапување за грозоморниот криминал за кој е обвинет. Тој бара азил и да не биде протеран, оспорувајќи ја постапката за екстрадиција и барајќи да биде суден во земјата на азил.

17. Во кривичната пријава, жалителот го критикуваше фактот дека спорната статија содржела лажни тврдења, опишувајќи го како крадец, што создало негативна перцепција на јавноста за него и неговото семејство. Сепак, во предметот настана апсолутна застареност за кривично гонење, поради грешки што им се припишуваат само на властите. Без да даде какви било заклучоци за тоа каков би требало да биде исходот на постапката (доколку судовите одлучеле за основаноста на барањето на апликантот), ЕСЧП смета дека начинот на кој функционираше механизмот на кривично право во конкретниот случај е дефектен (*види, mutatis mutandis, Sandra Janković против Хрватска*, број 38478/05, §§ 57 и 58, 5 март 2009 година).

18. Во еден предмет ЕСЧП решаваше дали физичко казнување на ученик е спротивно на ЕКЧП: Тој отпрво наведе дека Конвенцијата претставува „__ инструмент“, кој „мора да се толкува во светлината на сегашните услови“. Судот истакна дека морал да биде „под влијание на настаните и на општоприфатените стандарди во казнената политика на државите-членки на Советот на Европа“ кога физичкото казнување е недоследно во однос на членот 3 од ЕКЧП. За неговата одлука беа решавачки стандардите кои тогаш беа прифатени во европското општество, а не оние кои доминираа кога беше донесена ЕКЧП.

19. Во предмет против Обединетото Кралство, ЕСЧП нагласи дека, соочен со верзии на легислативен меѓународен договор [ЕКЧП] кои се подеднакво автентични, но не сосема

исти, Судот мора да ги интерпретира на начин што ги усогласува колку што е можно и најсоодветно за остварување на предметот и целта на договорот. Споредувајќи го сличното значење на англискиот збор „promptly“ и францускиот збор „aussitôt“ (веднаш), ЕСЧП нагласи дека „promptness“ (ажурност) треба да се процени во секој случај во согласност со неговите посебни карактеристики, но значењето што треба да му се придаде никогаш не треба да оди до точка на нарушување на самата суштина на правото загарантирано со член 5 став 3 од ЕКЧП, односно до точка на ефективно негативизирање на државната обврска да осигури брзо пуштање на лице на слобода или негово брзо изведување пред судски орган.

20. Судот во предмет против Италија потсети дека Конвенцијата нема за цел да гарантира права кои се теоретски или илузорни, туку права кои се практични и ефективни; ова е особено важно за правата на одбраната. Членот 6, став 3(в) зборува за давање „помош“, а не за „назначување“ бранител за давање на правна помош. Повторно, самото доделување не обезбедува ефективна помош бидејќи адвокатот кој е назначен за правна помош може да умре, сериозно да се разболи, да биде спречен за подолг период од дејствување или да ги избегнува своите должности. Ако се известени за ситуацијата, властите мора да го заменат или да го натераат да ги исполни своите обврски. Усвојувањето на рестриктивното толкување од Владата ќе доведе до резултати кои се неразумни и несоодветни во однос на текстот на член 6(3в) и структурата на член 6, земени во целина, бидејќи во многу случаи бесплатната правна помош може да се покаже како безвредна.

21. Каква одлука може да усвои Европскиот суд за човекови права доколку оцени дека подносителот на индивидуалната жалба не претпрел значителна штета и доколку почитувањето на човековите права како што се дефинирани во Европската конвенција за човекови права или нејзините протоколи не бараат разгледување на жалбата, а случајот претходно бил соодветно разгледан од страна на домашните судски органи?

22. Пред Европскиот суд за човекови права е поднесена индивидуална жалба со наводи за повреда на членот 5 од Европската конвенција за човекови права поради отсуство на образложени причини во одлуките за продолжување на притворот на подносителот од страна на домашните судови. За да се запази рокот од 6 месеци за поднесување на индивидуалната апликација, како услов за нејзината допуштеност, истата може да се поднесе до Европскиот суд за човекови права најдоцна во рок од 6 месеци од денот на:

23. Пред Европскиот суд за човекови права е поднесена индивидуална жалба со наводи за повреда на членот 3 од Европската конвенција за човекови права поради отсуство на ефикасна истрага од страна на обвинителството во случај на наводи за мачење од страна на полицијата. Подносителот на жалбата тврди дека обвинителството било

должно да постапува „по допрен глас,, имајќи предвид дека релевантни информации за кривично-правниот настан биле присутни во јавноста. Владата пак тврди дека апликацијата е недопуштена поради неискоритување на домашните правни средства имајќи предвид дека подносителот на жалбата не поднел кривична пријава. Дали Европскиот суд ќе ги уважи аргументите на подносителот на апликацијата или пак аргументите на Владата?

24. Во случајот на Н.Н. Европскиот суд за човекови права со пресуда констатирал повреда на членот 6 од Европската конвенција за човекови права, која го гарантира правото на правично судење. Во својата пресуда Европскиот суд за човекови права укажал дека повторувањето на домашната постапка го смета за најсоодветен начин на извршување на пресудата. Н.Н. Дополнително Европскиот суд за човекови права му досудил на Н.Н. определен износ на нематеријална штета која Н.Н. ја претрпел со констатираната повреда на Конвенцијата. Сепак домашниот суд не го доволил повторувањето со образложение дека Н.Н. веќе добил надомест на претрпената штета поради што повторувањето не е неопходно или потребно за целите на извршување на пресудата на Европскиот суд за човекови права. Со што може да резултира ваквата одлука на домашниот суд по однос на барањето за повторување на постапката?
25. Владата во постапката пред Европскиот суд за човекови права по повод поднесена индивидуална жалба против државата тврди дека жалбата е недопуштена поради неискоритување на конкретно правно средство (правен лек) предвидено со домашното законодавство пред редовните судови. Апликантот тврди дека во случајот станува збор за правно средство кое не е ефикасно во пракса и од тие причини не бил во обврска истото да го искористи за целите на допуштеноста на индивидуалната жалба. Дали и какви докази треба да достави Владата за да ја докаже ефикасноста на правното средство на кое се повикува, за да ја докаже недопуштеноста на жалбата?
26. Подносителот на индивидуалната жалба откако во домашната постапка ги искористил редовните правни лекови, поднел и барање за повторување на домашната постапка. Во рок од 6 месеци по завршување на постапката по вонредното правно средство поднел индивидуална жалба пред Европскиот суд за човекови права. Владата тврди дека индивидуалната жалба е недопуштена поради тоа што жалбата е поднесена по рокот од 6 месеци. Дополнително, Владата тврди дека апликантот не требало да го чека исходот од постапката по повод барањето на повторување на постапката од причина што повторувањето на постапката не претставува ефикасен правен лек. Дали Европскиот суд за човекови права ќе ги усвои аргументите на Владата и од кои причини?

27. Доколку Европскиот суд за човекови права по анализа на домашната судска пракса констатира дека конкретен правен лек предвиден во домашното законодавство е неефикасен, дали потенцијалните подносителите на индивидуални жалби пред Европскиот суд за човекови права имаат обврска да го искористат конкретниот правен лек пред поднесувањето на индивидуалната жалба пред Европскиот суд за човекови права?
28. Доколку повторувањето на постапката е индивидуална мерка за целите на извршување на пресуда на Европскиот суд за човекови права со која е констатирана повреда на членот 6 од Европската конвенција за човекови права, тогаш која индивидуална мерка може да се преземе за целите на извршување на пресуда со која е констатирана повреда на членот 3 од Европската конвенција за човекови права поради отсуство на ефикасна истрага во случај на наводи за мачење?
29. Подносителот на индивидуалната жалба пред Европскиот суд за човекови права истакнал наводи за повреда на членот 6 од Европската конвенција за човекови права кој го гарантира правото на правичо судење? Наводите се однесуваат на постапката која во моментот на поднесување на апликацијата и достава на жалбата на одговор до Владата, сеуште е во тек. Дали подносителот на жалбата е жртва во однос на истакнатите повреди на членот 6 од постапката во смисла на членот 34 од Конвенцијата?
30. Од кога започнува да тече рокот од 6 месеци за поднесување на индивидуалната жалба со наводи за повреда на членот 3 од Европската конвенција за човекови права, кој ја предвидува забраната за тортура?

